

Kapitel 4 Lagar, konventioner och EU-direktiv med särskild betydelse för ungdomars tobaksbruk

Tobakslagen

Tobakslagen innehåller bestämmelser om

- rökfria områden ute och inne
- rökfri arbetsmiljö
- hälsovarningar (text+bild) och innehållsdeklaration på paketen
- handel med och införsel av tobak
- produktkontroll av tobaksvaror.

Rökning är förbjuden i lokaler för barnomsorg, skolverksamhet och annan verksamhet för barn och ungdomar. Rökning är även förbjuden på skolgårdar samt utegårdar inom barnomsorgen och vid fritidshem. Tobaksvaror får inte säljas till någon under 18 år och det är förbjudet att sälja lösa cigaretter. För tobaksförsäljning finns anmälningsplikt till kommunen. Nya lagförslag som ligger för beslut av riksdagen efter sommaren 2018 är tillståndsplikt för näringsidkare (som innebär att dessa kan bli av med sitt tillstånd om de säljer tobak till någon under 18 år) och utökning av lagstadgade rökfria miljöer (perronger, uteserveringar, entréer, lekplatser, utomhusarenor). Tillsynen sköts primärt av kommunerna som i sin tur står under länsstyrelsernas tillsyn, med Folkhälsomyndigheten som centralt tillsynsansvarig. **Läs mer om Tobakslagen på Folkhälsomyndighetens hemsida.**

EU:s tobaksprodukt direktiv

Inom tobaksområdet förekommer i dag ett omfattande internationellt samarbete genom EU och Världshälsoorganisationens WHO. EU:s nya tobaksprodukt direktiv genomfördes i svensk lag i maj 2016 och innebar bland annat att kombinerade hälsovarningar (varningstext+bild) infördes på cigarettpaketen och en kraftigt utökad rapportskyldighet till Folkhälsomyndigheten för tobaksindustrin. Lagen om e-cigarett (2017:425) trädde i kraft 1 juli 2017.

Konventioner

WHO:s tobakskonvention

WHO:s ramkonvention om tobakskontroll – Tobakskonventionen – syftar till att alla världens länder ska samarbeta för att skydda kommande generationer från tobakens hälsomässiga, sociala, ekonomiska och miljömässiga skadeverkningar samt stoppa tobaksindustrins inflytande på hälsopolitiken. Konventionen rekommenderar ett brett och omfattande långsiktigt tobakspreventivt program under strategisk nationell ledning och ska fungera som stöd för det tobaksförebyggande arbetet på nationell, regional och lokal nivå. Sverige anslöt sig till tobakskonventionen 2005,

vilket innebär att vi har förbundit oss att anpassa våra egna lagar efter dess krav.

Tobakskonventionen innehåller 38 artiklar och riktlinjer för hur artiklarna kan tolkas. Stort utrymme har getts åt att förhindra att barn och ungdomar lockas in i tobaksberoende. Nedan är ett urval av artiklar i tobakskonventionen som särskilt påverkar barn och ungdomar.

[Artikel 5.3 – skydd för folkhälsopolitiken mot tobaksindustrins inflytande](#)

[Artikel 6 – priser och skatter](#)

[Artikel 8 – skydd mot passiv rökning](#)

[Artikel 12 – utbildning, information och allmän upplysning](#)

[Artikel 13 – marknadsföring av tobak](#)

[Artikel 14 – främja tobaksavvänjning](#)

[Artikel 16 – tobaksförsäljning till minderåriga och av minderåriga.](#)

Barnkonventionen

Barnrättsperspektivet är mycket viktigt inom all tobaksprevention och ska tillvaratas i såväl nationell lagstiftning som vid utveckling av metoder, arbetssätt och policys för till exempel förskola, skola, kollektivtrafik och idrottsrörelse. FN:s konvention om barnets rättigheter – Barnkonventionen – som ratificerades av Sverige 1990, slår fast att alla barn har rätt till bästa möjliga hälsa. Fyra av artiklarna ses som grundprinciper och ska vara vägledande i tolkningen av övriga artiklar.

Artikel 2 – icke diskriminering, understryker det oacceptabla i de hälsoskillnader som finns mellan barn bland annat i olika socioekonomiska grupper

Artikel 3 – principen om barnets bästa som ska beaktas vid alla beslut som rör barn

Artikel 6 – rätt till liv, överlevnad och utveckling

Artikel 12 – varje barns rätt att komma till tals och få sina åsikter respekterade.

Begreppet barnperspektiv är centralt i barnkonventionen, vilket innebär att beslut och åtgärder ska analyseras utifrån vilka följder det kan få för det enskilda barnet eller för barn som grupp. Utgångspunkten är respekt dels för barnets människovärde och dels för barndomen som en del av livet med ett värde i sig. Barnperspektivet är format av vuxna som försöker förstå barnets situation och genomför åtgärder för barnets bästa och säkerställer barnets rättigheter.

Tillsammans visar tobaks- respektive barnkonventionen vägen till en framtid där barn skyddas från de förödande hälsomässiga, ekonomiska och sociala konsekvenserna av tobaksbruk. **Läs mer om tobakskonventionen och barnkonventionen på tobaksfakta.se.**

Agenda 2030 och globala mål för hållbar utveckling

Vid ett FN-toppmöte 2015 antog världens stats- och regeringschefer Agenda 2030 – 17 globala mål och 169 delmål för hållbar utveckling. Världens länder har därmed åtagit sig att fram till år 2030 leda världen mot en hållbar och rättvis framtid.

Att minska tobaksbruket är viktigt för att uppnå vart och ett av de 17 målen för hållbar utveckling. Man ska bland annat

- Garantera ett hälsosamt liv och välmående för alla åldrar
- Till 2030 genom förebyggande insatser och behandling minska det antal människor som dör i förtid av icke smittsamma sjukdomar (NCD) med en tredjedel, samt främja psykisk hälsa och välbefinnande.
- Stärka genomförandet av tobakskonventionen i alla länder, där så är lämpligt.

Barbro Holm Ivarsson, Psykologer mot Tobak, 2018-05-01.

Regeringen har tillsatt en delegation som ska ta fram en övergripande handlingsplan för Sveriges genomförande av Agenda 2030 och uppmärksamma goda exempel på området, Agenda 2030-delegationen. Det nationella genomförandet inkluderar kommuner och landsting liksom statliga myndigheter och regeringskansliet. Alla statsråd i regeringen är ansvariga för genomförandet inom sina respektive ansvarsområden. Regeringen har även gett ett åttiototal statliga myndigheter i uppdrag att kartlägga och redovisa hur deras verksamheter.

Läs mer om Agenda 2030 på regeringens hemsida och på tobaksfakta.se.